

DIGT

HJEM ER ET ANDET STED

MORTEN SØNDERGAARD

„Jeg bor i en anden verden, men du bor i den samme“
(Gunnar Ekelöf).

I nogle år har jeg boet i et hus på landet. I brændeskuret flyttede det samme svalepar ind under loftsbjælkerne hvert år. De var trækfugle, jeg var overvintrende. Undertiden tog de fejl og fløj rundt i store cirkler inde i huset, mens de diskuterede højlydt sammen, indtil de fandt ud igen ad et åbnet vindue. Men vi respekterede hinanden; jeg ved at undgå at støje og forstyrre dem og de ved at betragte mig mildt overbærende som den stakkel, jeg var: ude af stand til at flyve.

Den måde, vi indretter os på, siger noget om, hvem vi er. Vi sætter spor, der aflæses som tegn af dem, der kommer ind. Vi skriver med en skrift af møbler, tæpper og billeder på væggen, de bliver til aflæselige tegn. Måske skulle man være en snegl, der bar sit hus på ryggen, en vagabond, der boede alle vegne? Eller ville jeg så være skriftløs? For nylig var jeg på besøg i et arabisk hjem. På et rundt bord midt i stuen lå Koranen slået op på en hvid dug. Af høflighed over for sine gæster fjernede værtinden Koranen, tog skoene af og gav sig til at danse på bordet, så alle kunne se, at de var velkomne.

Ordet *hjem* har for mig altid været forbundet med noget uhyggeligt, med det *unheimliche*. Det første hjem er barndomshjemmet. Det er et hjem, man er tvunget til at være i, hvor man må indgå i en sammenhæng, man ikke selv har valgt, med mennesker, der langsomt viser sig at være nogle andre end dem, man troede, de var. Man ved ikke, at det kan være anderledes, og der findes mennesker, der kun flytter sig ganske få kilometer væk fra barndomshjemmet, og nogle, der til sidst flytter tilbage til det hus, hvor de er vokset op.

Det er helt andre steder end det, der blev kaldt hjem, jeg har følt mig hjemme. For det behøver ikke at være der, man bor, at man er hjemme. Jeg har undertiden følt mig mere hjemme på rejse, undervejs fra et sted til et andet. De steder, jeg har boet i mit liv, har selvfølgelig været med til at præge mig. Men aldrig selve lejligheden eller huset, altid omgivelserne, kvarteret, landskabet. Måske giver det ikke mening at bruge huset som metafor for „jeget“ længere. Jeghuset? I dag kunne vi i stedet sige „jeglandskabet“. Engang fortalte man historier, der fulgte formelen hjemme-ude-hjemme. I dag er de historier, vi kan fortælle, blevet til variationer over bevægelsen ude-hjemme-ude. Eller simpelthen: hjemme-ude.

Et menneskes bolig vil i sidste ende være af midlertidig art; vi bebor dem på vores gennemrejse af livet. Det gælder alle skabninger, om de bor i jordhuler, slotte, myretuer, igloer, brændeskuer, lejligheder, bikuber, stærekasser eller grotter i klipper; i boligblokke opført over hals og hoved; i herregårde, villaer, sommerhuse; i skure af bølgeblik og udhamrede olietønder, på lossepladser eller på kirkegårde; i parcelhuse eller hytter af siv og ler; i containere, i campingvogne, i mobile homes. Man kan ikke blive i dem; alle rum er i den forstand foreløbige og midlertidige som venteværelser.

Men er der forskel på et hjem og en bolig? En bolig er en lugt, en bestemt måde, der bygges og hygges på. Boligen er stedet for søvn, for påklædning, for vask, for madlavning, for influenzaen, for skænderierne, for børneopdragelse. En bolig er det sted man går hen for at hvile sig efter en lang dag i samfundet. En bolig er det sted, fjernsynet står.

Men et hjem? Et hjem er i sidste ende dér, hvor man føler sig hjemme. Og sådan betragtet bliver mit hjem visse steder på en kvindes krop; øjne, skønhedspletterne, talje; kvindekroppen, der rummer den eneste bolig, der er virkelig er værd at hemsøge: kussen. Dér samles eller ophæves alle steder, alle konturer, og jeg ønsker ikke at være noget andet sted.

Digte kan være huse, man gerne ville bo i, steder, man kan føle sig hjemme. Vi kan sammenligne bogstaverne med skridt, vi tager inde i digtets bygning, og ord med døre på klem ind til andre rum, sætninger med gange og korridorer. Den første forudanelse, jeg har af et digt, er netop et rum, en klingende tumult af stemninger, der folder sig ud i et rum. Digtet eller bogen er en flig af større eller mindre stykker arkitektur, der viser sig for mig, undertiden i et lykkeligt øjeblik på én gang: Så bliver det at skrive digtet en udfoldning af dette sammenpressede hyperrum. Det er et hus, jeg skal bebo i et vist stykke tid. Men det er et hus, der kun lader sig bebo i det tidsrum, det bygges. Det er et hus, der ligner et japansk

hus med skærme af rispapir. Tynde vægge, bag hvilke alt kan ske. Digte er boliger for sanserne og for tanken, de er steder, en læser kan opholde sig for en tid. Læseren fylder dem med sin læsning; en læsning, der ikke kun foregår fra højre mod venstre, men foldes ud i et rum. Digte er steder, vi vender tilbage til med vores forventning om mere.

Digtene følger ikke normerne for boligindretning, væggene er skæve, og rummene i grunden ubeboelige, men ofte behagelige at opholde sig i. Måske er det derfor, at digterne i vittighedstegningerne skal bo på kvisten, i de i forvejen skæve rum med skrånende lofter. *Kvisten* er digterens bolig. Det er, fordi kvistlejlighederne ligner telte, og der skal digterne helst sidde og fryse, for at det skal gå rigtigt til. Måske det er, fordi digterne i forvejen bebor de ubeboelige egne af sproget, at man ønsker deres boliger lette og flyttelige? Digterne skriver i det skrånede felt mellem lodret og vandret, mellem det lette og det satte.

Hjem kan være der, hvor posten leveres, der, hvor man er tilmeldt folkeregisteret. Det er dér, hvor man kan findes af dem, der vil eftersøge én. Der bliver man *hjem*søgt af sine kreditorer. Og i sin bolig læser man blade for boligindretning, for eksempel *Bo Bedre* eller *Skønne Hjem*. Men *hjem*? Hvor er „hjem“, er det et andet sted end huset eller lejligheden, boligen? Er hjem et sted i sproget eller en bestemt måde at være sammen på? Hjem er et andet sted.

Vil man undersøge, hvad et hjem *ikke* er, kan man altid kikke lidt i et katalog fra IKEA. Der skal alt være praktisk, billigt og *unheimlich* hyggeligt. Navne på møbler siger det hele: „Bærme sofa“, „Lykke affaldsspand“, „Mokke stol“, „Knep boks“, „Hæng skab“. Jeg er sikker på, at der sidder en mand et sted langt inde i de maniodepressive svenske skove, i et perfekt IKEA-indrettet hus, og finder på disse navne. Hver gang han har fundet på et nyt navn, skriver han navnet ned i et lille sort kladdehæfte og udstøder et indædt „Hæ!“.

Mennesker kaster sig ud fra deres IKEA-indrettede beboelsesejendommene og rammer jorden med så høje klask, at naboerne klager. For naboer klager altid. De banker på vandrørene, de dunker med kosteskafter i lofterne, så de slår revner. Engang måtte jeg flytte fra en lejlighed, fordi naboerne gjorde det umuligt at være mig selv i den. En anden gang blev jeg boende længe i en iskold, vindskæv og usund lejlighed – fordi naboerne lod mig være mig selv.

Engang blev huse bygget af mammutknogler; engang var der kun en åbning i taget, så vilde dyr ikke kunne komme ind. Engang var huset en skærm, så ilden ikke gik ud. Nu findes der huse, hvis indre er tomme, huse som muslingeskaller,

knuste og ødelagte i udkanterne af byerne. I randzonerne findes de mærkelige, kun halvt beboede huse, for i overgangen sker det, at tingenes blandes, og boligen bliver del af et større rum. Her bor Ingen, kun skygger af skygger. Polyfem boede i en grotte, i den første form for hjem, og Odysseus snød ham kun ved at være Ingen.

Og alligevel: Drømmer vi ikke, inderst inde, om at bygge et hus? Vi drømmer om ikke længere at skulle overtage det allerede konstruerede, men selv placere vinduer, vægge, terrasser og døre der, hvor vi vil. Et hus ved havet eller et hus i bjergene, et hus ved ørknens rand, et hus i centrum af en venlig by. Et hus, ikke for stort og ikke for småt, som kunne blive et sted at vende tilbage til. Et „hjem“, måske.